

GOGA

Kristina Sabaliauskaitė

Petrova imperatorica

Prevedel Klemen Pisk

5. (16.) maja 1727,
Katarinina palača, Carsko selo

9

*In nomine Patris, et Filii, et Spiritus Sancti ... Vo imja
Otca, i Syna, i Svjatogo Duha ... V imenu Očeta in Sina in
Svetega Duha ...*

Zadnji udarec zvona. Deveta. Kmalu bo noč. Maj je očitno že tu. A bele noči se še niso začele. Jih bom sploh dočakala? ... Morala bi moliti. Toda kako? Ne vem več, kako ... kakor katoličanka, kot so me krstili, kakor pravoslavka, v katero so me prekrstili, ali morda tako, kot so me vzgojili ... A pastor se sploh ni imel navade pokrižati, molil je iz knjig ... Kako naj torej molim? Kdo sploh sem? Trikrat sem zamenjala vero, petkrat ime, štirikrat sem se poročila, trikrat – z istim možem. Podložna sem bila trem vladarjem, ob enem sem bila vladarica. Barvo las sem spremenila samo enkrat. Nekoč so bili svetli in valoviti, lesketali so se kakor zlato, zlasti poleti, zdaj so črni, od znoja se mi lepijo na obraz in kot mornarske vrvi zaudarjajo po slanikovi masti.

Vdih, izdih.

Zrak, ki ga vlečem v nosnice, je oster kot britev. V ustih čutim kri. Toda ne morem nehati dihati, saj bi umrla. Dihaj.

Vdih, izdih.

Usta so skoraj polna krvi. Kmalu jih bom morala malce razpreti, da bo kri iztekla. Drugače bi se prenapolnila, kri pa bi mi začela kapljati skozi nos. Začela bi kašljati, se dušiti. Ne samo v nosnicah, tudi v prsih bi čutila strašno bolečino. Čutila bi jo povsod. Dušila bi se. Tako kot že večkrat. Kje je Tanjuša? Kadar je ne potrebuješ, se ti mota pred očmi, ko pa jo, je ni na spregled. Ničvrednica ... Najbolj si želim, da bi bila zdaj tu Johanna. A ona je najbrž v kaki sobi. Zvesta prijateljica ... Gotovo bo kaj ukradla. Dobro ve, kaj lahko vzame iz škatlice z nakitom in kaj še ni zabeleženo v registru. Pa naj ... Naj krade, da bi jo hudič ... Nič ne de.

Lica, ušesa, lasje – vse je krvavo, čutim, da je. Strjena kri obleplja kožo. Srbi in skeli. Ne prenesem svojega telesa. Te mesene gmote. Te velike gmote izčrpanega, dotrajanega, mahedravega, zabuhlega, razbolelega mesa. Te gore preznojenega, od vina skisanega mesovja. Noge kakor da se bodo vsak hip razpočile, tako so zatekle. Vsaka najdrobnejša žilica me boli. Boli ob dotiku sleherne niti na rjuhi. Spet me obliva vročica. Z vso težo pritiskam na tkanino, kot bi ležala na rešetkah, posejanih z žebli. Zdaj vem, kako so se počutili obsojeni na smrt. Bog mi je priča, tega jim nisem privoščila, zanje sem storila vse, kar sem mogla ... Prsi so težke, zibljejo se sem in tja, kakor da se hočejo odtrgati od prsnega koša. O, moj Bog, zakaj si

krivičen do mene? Zakaj nisem mogla uživati, ko sem bila še mlada, zakaj sem se morala kar naprej braniti, bežati kot ovca pred volkovi? Šele zdaj se zavedam, kako sem bila lepa ... Na moj dekolte je bilo mogoče postaviti vrček piva. Bila sem močna, toda gibka, obline na svojem mestu; nikjer nobenih izstopajočih žil, nobenih maščob, ki bi me težile, nobene krvi, nobenega gnoja ... Bila sem kot izklesana, kakor tisti kip brezroke Venere v Poletni palači, ki mu je bil tako ljub. Tudi sam je tako pravil: da ga tista Venera spominja name ... Le da sem jaz imela obe roki. Vsi so nekoč z očmi požirali mojo lepoto ... V zadnjem času pa se še sama ne morem več pogledati v ogledalo. Nič ne pomaga. Nič. Naj se še tako ličim. In še vsa tista mlada dekleta, ki so se skrivaj norčevala iz mene – zaradi mojega truda, ličenja, pudra in sodu podobne postave ... A naredila sem vse, da bi ohranila svojo lepoto – pila sem celo kis, žrla vosek ... *Car'-Bočka*, Carica Sodček – tako so mi rekli na skrivaj, vse sem slišala ... A zdaj niti ni več pomembno. Naj se norčujejo, če že hočejo. Kje so vse te ženske? Kaj bodo počele, ko me ne bo več? Lahko se bodo režale v kakem uličnem zakotju, kjer jim tudi je mesto ... Vse bi dala, da me ne bi več bolelo. Tako me boli, da niti zaspati ne morem, tako me reže, ko diham.

Vdih, izdih.

Spet kakor bi me rezali z nožem. Pa še kri v grlu. Kje je Tanka s hladno mokro krpo?

Morda bom raje molila. *V imenu Očeta in Sina in Svetega Duha* ... Tako sem najbrž molila s svojo ubogo materjo ... Mama, spomnim se te, toda ne spomnim se

več tvojega obraza ... Spomnim se, bila si v rjavi obleki in v prašni, sprani srajci, z vdrtimi lici. Mama, zdaj bi lahko sedela ob meni, obkrožena z žametnimi blazinami, odeta v svilo, jedla bi črni kaviar, ostrige, limone, breskve in jih poplaknila s tokajcem. A žal mi ni bilo dano, da bi te razvajala ... Tvojega glasu se spomnim, kot bi ga slišala pod vodo. Spomnim se tudi, kako je skozi okna s svinčenimi okvirji na prag svetilo sonce. Spomnim se joka dojenčkov. Bratov in sester – drobcenih in nežnih. Eno telo in ena kri. Pastor mi je pozneje rekel, da ne ve, kje sem se rodila. Morda sploh ne v Jakobstadtu, v Semigaliji, v Litovsko-poljski rzeczpospoliti, kjer je nekaj časa živela moja družina. Morda v Ringnu? Toda tam v Inflantih je bilo veliko naših, veliko Litovcev, podložnih Kettlerju. Litovci, Poljaki, Livonci, pa tudi ruski staroverci, ki so pobegnili pred svojim carjem Antikristom, takšen je bil ta Jakobstadt, ki se ga zdaj sploh ne spomnim več. Ne vem, ali so tudi moji starši pred kom bežali. Morda. Morda so bežali pred dolgovi. Najverjetneje pred revščino, saj so se ustavili v mestu. Očeta se še malce spomnim. Teta je pozneje rekla, da je bil pijanec in ničvrednež, da se je njena sestra morala poročiti s takšnim revežem zato, ker ni imela dote. Toda tega se ne spomnim. Spomnim se, da je oče učil Samuela in Karola, kako naj ravnata z mečem. Tega se spomnim. Zato pozneje nisem verjela nikomur, ki je trdil, da smo bili navadni kmetje. Kmetje vendar nima-jo mečev, meč pa sem videla na lastne oči. In kmetje tudi niso nosili rdečih županov – oče pa ga je imel na sebi, tega se spomnim. Resda so ti spomini megleni, toda še zdaj ga

vidim, kako mogočen in brkat vihti meč v temnordečem županu. Samuel in Karol sedita na ladijskem podu in ga gledata. Kadar so mi pozneje rekli, da vsa Rusija misli, da so bili moji starši navadni kmetje, ne litovski plemenitaši, se mi je od jeze naredil cmok v grlu. Tako kot zdaj. Toda zdaj je pomešan s krvjo. Z isto krvjo, kot je bila kri očeta in matere. S plemenito krvjo, krvjo ljudi, ki so bili obo-roženi z meči, tega mi ne more vzeti nihče, naj reče, kar hoče. Bog mi je priča, da ne lažem. Tudi obeh grbov se spomnim, čeprav nismo imeli veliko stvari označenih z njima: na vrhu očetovega je bil ptič, ki je v kljunu držal križ in podkev, na materinem petelin. Teta mi je pozneje rekla, da je bil na grbu Skowrońskich jastreb, na grbu Hahnovih pa petelin. Smešno, toda teh grbov se spomnim samo zato, ker sem bila skoraj vse otroštvo prepričana, da so na vseh družinskih grbih ptiči. Nekoč, najbrž še v Jakobstadtu, sem videla bleščeco zlato kočijo, na kateri je bil črn orel – ljudje so rekli, da se v njej pelje strašno pomemben knez. Tudi v mojem grbu je zdaj orel, z dvema glavama. Kar na smeh mi gre: od petelina in jastreba do dvoglavega orla. Ne morem se smejati, saj bi se zadušila od krvi ...

Tanka, Tanka! Kje si? Niti poklicati je ne zmorem ...

Že zdavnaj bi morala priti z vlažno krpo in me obrisati. Vse te ženske najbrž že vohajo smrt, zato se sploh ne trudijo več. Spet mi je iz nosu prikapljala kri: vse ne morem izpljuniti iz ust, saj bi me popadel kašelj. Tanka ali katera druga od deklet me mora posesti in prislonjeno na blazino držati za ramena, dokler vsega ne izpljunem. Da se ne

zadušim. Še bolj se je zmrabilo. Na ustnicah kri ... Tudi takrat je bil mrak. Spomnim se tistega večera in tiste noči. Skoraj ves čas so doneli cerkveni zvonovi. Oče in mama sta kašljala, iz ust jima je tekla kri, potem sta zaspala in se nista več zbudila. Bila sta negibna in odrevenela. Nismo vedeli, kaj naj storimo – vso noč smo prejkali objeti, zraven trupel svojih staršev. Samuel, najstarejši, je šel podnevi povedat sosedom, a so ga nagnali nazaj in nas vse zaklenili v hišo. Ana je bila najmanjša, morali bi jo nahraniti, saj je ves čas jokala, toda ničesar več nismo imeli. Zvonovi so še naprej strašno in neprenehoma doneli ... Imela sem pet let – vsaj tako je pozneje rekla teta –, Kristina štiri, Karol je bil od mene dve leti starejši in Samuel je bil najstarejši, toda tedaj nismo vedeli, koliko jih šteje. Teta je pozneje zajedljivo pripomnila, da je bil pokojni oče Samuel Skowroński potreben kot zajec. Ko bi vsaj znal tako dobro obračati denar, kot je delal otroke Doroteji, in to celo v adventnem času! Tedaj so prišli ljudje z rutami čez obraz, prinesli so nam vode in kruha. Križali so se in šepetaje ponavljali – kuga. Tudi tega se spomnim. Odnegli so starše, toda nas so še naprej držali zaprte. Objeti smo jokali in si obljubili, da se ne bomo nikoli več ločili. Kristinka je bila tako majcena, Ana pa še čisti dojenček ... A dokler smo bili skupaj, ni bilo tako hudo. Pet otrok, deset drobnih ročic, ki so se prepletle v skupni objem. Kadar mi je bilo pozneje hudo, sem se vedno spomnila tistih otroških objemov. Tako majhni smo bili, nedolžni kakor angelčki ... Nenadoma pa se je pripeljala mamina sestra, teta Ana Marija, ki si je obraz prav tako zastirala z ruto. In nas vse

vzela s seboj: v kočijo, nato k sebi domov. Na svojo posest, v hišo, ki ni bila dosti drugačna od najobičajnejše kmečke lesene kočje. Tedaj smo vsi postali Wiesiołowski. Čeprav nas je vseh pet vedelo, da smo Skowroński. A naročeno nam je bilo, da moramo reči, da nas je teta posvojila, zato smo bili od tedaj naprej Wiesiołowski, njeni posvojenci. V resnici nas sploh ni posvojila. K sebi nas je vzela zato, da bi podedovala majhen košček zemlje, ki je pripadal našim pokojnim staršem nekje v Litvi. Spomnim se, da se je o tej zemlji kar naprej pogovarjala s stricem. Najstarejši Samuel ju je jezil z vprašanjem: »Stric, ali to pomeni, da nam boste zdaj, ko smo postali Wiesiołowski, zapisali svoje premoženje?« Stric Wiesiołowski mu je tedaj prisolil zaušnico. Kakor se spomnim, je bil strašen pijanec – pravi Hmelnicki. Pogosto se je prepiral s teto Ano Marijo. A dokler smo bili skupaj, ni bilo tako hudo. Vsak večer smo legli v skupna ležišča na podstrešju, ki so bila od služabnikov ločena samo z odejo. Poleti je bilo vroče kot v peklu, pozimi je bril oster veter. Ko je sveča ugasnila, smo obujali spomine na starše. Ana je bila najmlajša, njej smo vse povedali. Najpomembnejše je bilo to, da ne pozabimo, kdo smo. Ne Wiesiołowski. Nič skupnega nismo imeli z Ano Marijo Hahn Wiesiołowsko in njenim možem pijancem, pa tudi ne z njenimi pravimi rdečeličnimi otroki. Bili smo Skowroński, otroci Doroteje Hahn in Samuela Skowrońskega, otroci petelinjega in jastrebjega grba. Podnevi smo bili Wiesiołowski, pravzaprav neplačani hlapci Wiesiołowskih, ki so jih krmili s tem, kar je ostalo na mizi. Kmalu sem se naučila prijznosti, lakota me je

naučila. S svečami iz loja in ovenelimi rožami smo v trhli vaški cerkvi sedeli v isti klopi kot onadva in njuni otroci. Skupaj smo govorili *In nomine Patris, et Filii, et Spiritus Sancti*, kakor ena družina. Toda vsa župnija je vedela, da smo sirote. Iz krščanskega usmiljenja rešeni okruški tujega življenja, potomci družine propadlega plemiča Skowrońskiego. Človeški ostanki.

A vsak večer sem se pred spanjem pokrižala: *V imenu Očeta* – kakor me je učila mama –, da je ne bi pozabila.

Vsak večer sem v postelji sama pri sebi govorila: »*Oče naš, ki si v nebesih*, varuj me, varuj mene, Marto Heleno Skowrońsko.« Govorila sem: »Oče naš, ti vendar vidiš od zgoraj, da sem tu, na tem podstrešju. Ti vendar veš vse, veš torej, kdo sem. Jaz sem Marta Helena Skowrońska in sem sirota, zdaj pa sem Tvoj otrok, samo Tvoj, kajti duhovnik v cerkvi je rekel, da smo vsi božji otroci. Jaz sem Tvoja majcena Marta Helena Skowrońska in Te imam zelo rada, saj razen bratov in sester nimam nikogar več, oni pa so tudi še majhni in potrebujejo ljubezen, zato jih imam rada, kolikor morem, ker sem najstarejša sestra; ljubim jih bolj kakor sebe in svoje pokojne starše. Ljubi jih tudi Ti. Zato, o, dobri Bog, prosim, pazi name.«

Ali sem torej še vedno Marta Helena Skowrońska?

Ne.

Zdaj sem že drug človek. Ne samo zato, ker je tako zapisano na papirju in v cerkvenih knjigah. Ne samo zato, ker sem zdaj maziljena s Tvojim oljem. Ne samo zato, ker je moje telo zdaj drugačno – mešanica bolečine, maščob in notranjih ran. V ničemer nisem več podobna tisti večno

podhranjeni, vitki svetlolasi deklici z vencem kit na glavi. Niti duše nimam več iste. Nekoč sem imela drugo dušo in bila sem drug človek. Marte Helene Skowrońske že zdavnaj ni več. Od nje preprosto ni ostalo nič več. Mislila sem, da bo ostalo, po najboljših močeh sem se trudila, da bi je ostalo vsaj kaj, da bi me mama lahko prepoznala ob poslednji sodbi, ko se bova srečali pri Tebi, toda ostalo ni nič. Česar niso uničili drugi, sem uničila sama. Morda pa si temu naredil konec Ti, Gospod, in Tvoj red.

Da, Ti in Tvoj red.

Oče Teofan mi je rekel, da tistega, ki ga najbolj ljubiš, postavljaš pred najtežje preizkušnje. Ne verjamem, to gotovo ni res. Oče Teofan govori, kar mu pride na misel. Kadar se mu zdi koristno, celo laže v Tvojem imenu, brez-sramno laže, leporečnik ostudni ... Da nekoga postaviš pred preizkušnjo, je čisto nekaj drugega, kot da ga kar naprej hočeš popolnoma uničiti. Mene so že od samega začetka vsi hoteli uničiti. Tudi brata sta bila postavljena pred preizkušnjo. Fanta. Njiju je Ana Marija prva poslala proč, ker sta bila starejša. Nam, deklicam, sploh ni povedala, kam – morda za vajenca, morda za služabnika, morda k vojakom. Nekega dne so ju kratko malo odpeljali. In ko smo deklice jokale, so nas pretepli. Tedaj sem spoznala, da bom tudi sama kmalu na vrsti. Bila sem namreč najstarejša. Poleg tega se je Ana Marija že lep čas pritoževala, da prehitro rastem in preveč pojem, koristi od mene pa nobene. Potem je rekla, da se bova odpeljali v mesto po novo obleko zame. Tedaj sem štela dvanajst pomladi – bila sem majcena, naivna ... A ne tako zelo, da bi ji verjela. Vedela sem, da

me bodo spet pretepli, če se bom upirala, tako hudo, da niti hoditi ne bom mogla. Vedela sem, da se ne peljeva po obleko, temveč nekam drugam, nekam, kjer je veliko slabše, zato se je pač morala zlagati o tej nesrečni obleki, ki je nisem nikoli videla. Vedela pa sem tudi, da me čaka nekaj hudega in bom potrebovala veliko moči, da bom to prenesla. Če se bom upirala, me bodo pretepli, in potem ne bom imela dovolj moči. Zato sem sklenila, da se ne bom upirala. Malo preden se je znočilo, sem molila, nato pa rekla sestrama: »Jaz, Marta Helena Skowrońska, prisegam, da vaju bom našla, naj se zgodi kar koli.« Tako sem rekla zlasti Kristini, ki je bila leto mlajša od mene in sem jo imela zelo rada. Od petih otrok smo ostale me tri, naslednjega dne samo še onidve. Molila sem, da bi Bog pomagal tudi njima, ne samo meni ... Dogovorile smo se, da bomo imele skrivno znamenje, če se bomo kdaj iskale, po slu ali kako drugače. Rekle bomo, da smo jastrebji in petelinji otroci.

A zame se je vse končalo z orlom z dvema plenilskima glavama. S ptičem, podobnim tistemu iz Kunstkamere ...

Nikoli nisem uživala v nemoči in trpljenju drugih, toda v Rusiji je to najljubše razvedrilo velikašev; samo tako lahko začutijo svojo moč. Nikoli nisem uživala pri tem, razen morda nekajkrat, ko sem imela razlog za to. Morda sem zato zdaj dobila to Tvojo nagrado? A če bi mogla, bi vseeno ukazala, da teto Ano Marijo tako močno prebičajo, da se ji bo olupila koža. Za vsak udarec, ki ga je zadala nam, majhnim in nemočnim, udarec z bičem, da bi si za vselej zapomnila. Srečna je lahko, da je prej umrla. Tudi mene je prodala. Sovražila sem mesto, bala sem se ga, daleč je

bilo, dan poti, čez griče se je bilo treba povzpeti, tam niso bili več Inflanti, ni bila Semigalija, bila je švedska Livonija. Marienburg se mi je sprva zdel velik, blaten, smrdljiv, poln podgan, golobov in vran, kajti Jakobstadta se po selitvi k teti na vas nisem več spominjala. Pozneje, potem ko sem videla mnoga mesta, Moskvo, Vilno, Varšavo, Torunj, Kopenhagen, Amsterdam in Peterburg, se mi je Marienburg zdel samo še mestece z ruševinami, ki so ostale od nekdanje utrdbe. A tedaj je bilo srhljivo – reveži na ulicah so me prebadali s svojimi nadležnimi, osornimi, jeznimi pogledi. In še tista švedščina ... ki je takrat nisem niti malo razumela, švedsko pa so tam govorili vsi uradniki in polovica meščanov, kajti mesto je bilo takrat že pod švedsko oblastjo. V hiši, v katero so me odpeljali, so govorili nemško, v tem jeziku sem poznala nekaj besed. Pastor Johann Ernst Glück, njegova žena Kristina Emerencija, njun sin Kristjan, ki je bil malce starejši od mene, štiri služkinje, dva služabnika – vsi so govorili nemško, v hiši ni bilo nobenega Litovca ali Poljaka. Komaj sem dohajala, o čem se pogovarjajo. A vsaj toliko sem razumela, da sem vedela, da me hoče Ana Marija prodati tej družini. Celo pohvalila me je: dobrega rodu, predvsem pa zdrava, trpežna, močna; preživela je kugo in skoraj nikoli ni bolehalo; primerna za vse. Kot bi govorila o živini. Pri njih sem bila vpisana kot »hišna pomočnica« – Marta Helena Wiesiołowska. A v resnici – služkinja, deklica za vse.

Takšna kot Tanka Kobiljakova, moja služkinja.

Vsa potna, razmršena in pordela bolšči v angleško uro, ki tiktaka v kotu.

– Oj, Matuška imperatrica, ne jezi se, sploh nisem opazila, da je minilo že petnajst minut. Na potrebo sem morala ... Oprosti mi, moja gospa ...

Tanka, res me zanima, ali si si umila roke. Ali se me dotikaš z usranimi? Toda samo Tanka me zna nežno dvigniti in mi pomagati, da se izkašljam. No, končno, podpira mi hrbet, hladna vlažna rjuha, hladna voda, da se kri ne bi prijela na tkanino. Krvne madeže je mogoče izprati samo s hladno vodo, tega se spomnim še iz časov, ko sem delala kot perica: povojev, vojaških srajc in ženskega perila se nikoli ne sme prati s toplo vodo, sicer rdeči madeži porjavijo in jih pozneje ni več mogoče izprati. Ne vem, zakaj, a takšen je pač ta naravni zakon krvi, vode in tkanine. Zdaj lahko spet malce odprem usta. Nisem vedela, da je v ustih mogoče imeti toliko krvi, vse več in več je je, strjene, pomešane s hrano in slino. Slana je. Kašelj bo morda kmalu minil, še dobro, da me Tanka briše z vlažnimi krpami, hladi me, kajti bolečina je huda. Vsakič ko se odkašljam, občutim, kot bi se nekaj trgalo v meni, kakor da bodo vsak hip zletela pljuča iz mene. Oh, Tanka, Tanka, vidim, kako črne nohte imaš, z njimi pa se dotikaš bolnice ... in to ne katere koli ... očitno se mi ni posrečilo narediti človeka iz tebe, nisem te naučila reda. Ne vem, koliko vode bo še moralo preteči, da se bodo tvoji nasledniki naučili tega, kar je drugim jasno kot beli dan ... Kristina Emerencija bi iz tebe hitro naredila človeka – tako kot ga je tudi iz mene. Toda, Tanka, vedi, nobene pravice nimam, da bi se jezila nate – sama sem bila nekoč taka kot ti. Le da nisem bila tako razvajena in nihče se ni zavzel zame, kot se

jaz zate, le kako se mi boš oddolžila? Videti si naivna trapa, a v resnici si prebrisana lenuhinja ... Še parketa se ti ne ljubi pomiti ... Kristina Emerencija von Reutern Glück bi me zaradi umazanih nohtov pošteno oštela, naložila bi mi še več dela, zvečer pa bi morala več ur klečati na grahu in moliti. Strašna ženska je bila, prava livonska Nemka, vredna največjega spoštovanja ... Vsa tista leta sem se učila od nje, že od prvega srečanja naprej, ko mi je prvič in zadnjič prisolila zaušnico, ker sem se pri njej doma pokrižala in molila, kakor me je naučila mama. Ni ji bilo mar, kdo sem v resnici, zanjo sem bila Wiesiołowska, tako me je vpisala v domačo knjigo in Wiesiołowska sem tudi ostala. Vseeno ji je bilo za moje poreklo, pomembne so bile samo moje dolžnosti in delovne naloge. Katoliška molitev v njeni hiši ali, bolje rečeno, v ugledni hiši pastorja Glücka nikakor ni bila dovoljena. Pastor Glück ... Ubog človek, ki so ga v Marienburgu sicer spoštovali, superintendent ... Ko si ga videl vsega v črnem, z naškrobljenim, brežhibno opranim ovratnikom iz holandskega platna, s počesanimi lasmi, sredi katerih se je že lesketala pleša, kako se vrača od bogoslužja, za njim pa Kristina Emerencija in njune štiri hčere – Margarita, Agneta, Kristina in Elizabeta –, si takoj vedel, da je to najbolj spoštovan človek v mestu. O njegovih gromovitih nedeljskih pridigah so govorili še ves teden: tako na trgu kot v salonih bogatašev. Bil je velik poznavalec teologije, filozofije, etike, fizike in drugih znanosti, v Marienburgu je imel svojo šolo, kjer je predaval, kar se je naučil v Wittenbergu in na univerzi v Jeni. Med meščani je opravljal dušnopastirsko službo, v mestni hiši

pa delo superintendenta in še neko precej nekoristno in slabo plačano delo: iz grščine in hebrejščine je v livonsko govornico prevajal Biblijo, da bi jo mogli brati ljudje z okoliških vasi. Samo moški, se razume, kajti dekleta – tudi plemenitega porekla in celo njegove hčere – so se učila samo šivati, se lepo vesti, kuhati, malce računati, moliti in biti dobre žene. Zaradi nedonosnega prevajalskega dela se je Kristina Emerencija precej jezila. Na ulici je sicer spoštljivo hodila dva koraka za svojim možem pastorjem, toda v resnici je v družini kraljevala ona. Takšna je bila tudi na pogled: vzravnana, z veliko figo, skrito za pokrivalom, z belo srajco, črnim trakom, zavezanim pod vratom, v črni obleki, z zlato verižico, ključi za pasom, kot bi ne bila družinska gospa, temveč katoliška nuna. Nuna iz pekla – kakor hitro so se vrata hiše zaklenila, se je spremenila v despotinjo, ki se je vse boji. Tanka, Tanka ... Tudi tebe bi hitro spravila v red – nohte bi ti zloščila do krvi ... Pravzaprav bi ti ukazala, da si jih do krvi zloščiš sama ... Takšno življenje je skratka gojila Kristina Emerencija von Reutern ob svojem možu in vse bi bilo lepo in prav, če bi ji bilo to dovolj, toda ona je bila hči marienburškega poveljnika von Reuterna in gospe von Patkul, bila je torej zavidljivega plemiškega stanu in je tudi sama znala brati, še pastor se ji je težka postavil ob bok: najsi je bil še tako načitan in spoštovan, je bil v primeri z njo samo navaden meščan. A morala ga je ubogati, kakor veleva Biblija. Njeno kraljestvo in življenje sta bila družina in dom. Bila je torej plemenitejša od svojega moža in v grbu družine von Reutern so bile tri muhe, jaz pa sem si včasih, le včasih, ko sem vsa

pobita legla k počitku, predstavljala, kako se moja dva ptička – jastreb in petelin – odtrgata s svojih grbov ter priletita in pozobljeta vse tiste njene preklete muhe ... Le kdo bi si mislil, da ima s čistočo in redom obsedena gospa, kakršna je bila Kristina Emerencija, v znamenju svojega rodu navadne mesarske muhe ... Ne vem, kakšne levite bi gospa Glück pela Tanki, ne vem, kako bi se lotila te sobane, ki gotovo ne bi zdržala preizkusa njenega poslinjenega, jeznega prsta: z njim bi potovala po oknih, policah, mizah, komodah in omaricah s priborom, kakor je imela navado preverjati čistočo. Če je na prstu ostala najmanjša sled umazanije, le drobceno zrnce prahu, je bilo treba vse počistiti znova – četudi trikrat ... Govorila je: »Bog vse vidi: če je čista hiša, je čista tudi človekova duša.« In dodajala: »Mi nismo katoliški papisti, da bi nam bili grehi med spovedjo odpuščeni.« Zato me je tudi naučila reda in čistoče. In pranja, kajti od dvanajstega leta sem prala vsej družini, tem svojim Glückom. Kadar sem sedela križemrok ali bolehalo, kadar mi je bilo slabo ali se mi je od ostre lužnate pare vrtelo v glavi, mi je govorila: »Boj se Boga in mu bodi hvaležna za milost, da lahko opravljaš tako prijetno delo, kot je ustvarjanje čistejšega sveta.«

Pastorjevi ovratniki, njegove in njene srajce, spalne srajce deklet, rjuhe – vse je moralo biti belo in čisto, lepo zloženo in brez najmanjše zmečkanine. In pastorjev kabinet je moral biti zloščen do sijaja. Zaradi tega se je pogosto jezil: kadar je pospravljala Kristina Emerencija, ni mogel pozneje ničesar več najti. Pastor pa je bil človek učenosti, povsod je ležalo veliko knjig, rokopisov in papirjev. Vsak

list je imel sredi tega kaosa mesto, ki ga je poznal samo pastor. Le jaz, kakor zmorejo samo popolnoma predani ljudje, sem znala po čiščenju vse postaviti na svoje mesto. Pastor se je z gospo Kristino Emerencijo kar naprej prepiral, a tudi spravljal. Nekoč ga je v besu povlekla za lase in mu izruvala cel šop. Naposled sta se vedno pobotala, saj jima drugega niti ni preostalo, toda on se je je bal – in to je bilo res osupljivo, kajti do vseh drugih žensk je bil precej ravnodušen in je nanje gledal zviška, kaj šele, da bi se jih bal. Pastor Glück je poznal vse težave svojih ovčic – kdo v Marienburgu pretepa svojo ženo, kdo zahaja k vlačugam, kdo svoji ženi odreka denar, kdo trpi lakoto. Pri njem doma pa je Kristina Emerencija sama urejala račune, odvezovala in zavezovala je vrvico njegovega mošnjička, kot da je bil pastor Glück preveč zatopljen v svojo učenost, da bi se z njo prepiral glede denarja ali da bi zanikoval veličino njenega imenitnega porekla. Že tedaj sem razumela, kakšna je skrivnost njene moči: ona se ga preprosto ni bala. Najosupljivejše je bilo, da je Johann Ernst to svojo livonsko čarovnico vseeno ljubil, in goreča, pobožna Kristina Emerencija Glück ga je vsemu navkljub pripuščala k sebi v posteljo: Glückova sta bila tako bogata, da sta v svoji alkovi imela ločeni postelji, obe z zavesami iz damasta. To je pomenilo dvakrat več rjuh, odej, prevlek in plah. Zame je to pomenilo še bolj razpokano, odrgnjeno in vneto kožo na dlaneh, zanju najbrž prijetno razkošje. Kristina Emerencija mi je za vselej uničila roke: nikoli več niso bile tako bele kot prej. Toda od nje sem se veliko naučila, Bog mi odpusti, ne morem se pritoževati. Videla sem,